

SECTION 5. SOCIAL AND LEGAL PSYCHOLOGY

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-455-9-10>

PARTICIPATORY PRACTICES OF FORMING A PERSON'S PSYCHOLOGICAL READINESS FOR SOCIAL ENTREPRENEURSHIP AT THE UNIVERSITY

ПАРТИСИПАТИВНІ ПРАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УНІВЕРСИТЕТІ

Nahorna N. S.,

*PhD of Psychology, Associate Professor,
Dean of Faculty of Social Technologies,
Health and Rehabilitation
Chernihiv Polytechnic National University
Chernihiv, Ukraine*

Нагорна Н. С.,

*кандидат психологічних наук,
доцент,
декан факультету соціальних
технологій, оздоровлення
та реабілітації
Національний університет
«Чернігівська політехніка»
м. Чернігів, Україна*

Сутнісні характеристики феномену соціального підприємництва [2] вказують на поєднання підприємницьких підходів з соціальними змінами. Усвідомлення соціальної значущості, стратегічне планування і оцінка результатів таких впливів є відображенням принципів концепції сталого розвитку суспільства [7], освітньо-культурний вектор якої засновано на особистісній трансформації: знань, цінностей, мотивів, ставлень та дій. Реалізація соціального підприємництва, від організації бізнесових процесів до впровадження соціальних змін, також потребує постійного особистісного та професійного розвитку соціального підприємця. Саме тому, підготовка особистості до соціального підприємництва отримує свої особливості через змістовне наповнення, що дозволить сформуванню уявлень про нього, підвищити рівень обізнаності та нівелювати стереотипи, а також через психологічне забезпечення форматів підготовки, що уможливить розвинути професійно-особистісні характеристики особистості, опрацювати

її ціннісно-мотиваційне поле, наснажити на соціально-підприємницьку активність [4].

У нашому попередньому дослідженні [9] було розкрито сутнісні характеристики процесу психологічної підготовки та його результатів, психологічної готовності особистості, до соціального підприємництва. Аналіз змістовного наповнення структурних компонентів (когнітивного, ціннісно-мотиваційного, операційно-діяльнісного та особистісного) означеного явища свідчить про перспективні можливості їх опрацювання в умовах закладу вищої освіти. Однак, при цьому, варто підмітити, що результати наукових досліджень [8; 10] свідчать про необхідність та ефективність залучення до освітнього процесу представників ключових стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва. До такого партисипативного підходу [3] варто долучати фахівців державної та місцевої влади та управління, класичного бізнесу та самих соціальних підприємців, представників громадського сектору та місцевих активістів [11].

Поряд з тим, процес підготовки та його результат, психологічна готовність особистості до соціального підприємництва, відбуваючись в університетському середовищі зі своїми організаційними особливостями, піддаються впливу ряду чинників [за 1]. Аналіз рівнів чинників впливу на формування психологічної готовності особистості до соціального підприємництва [6] дає нам можливість встановити, що безпосередньо в закладі вищої освіти можуть здійснювати свій вплив чинники мезо- та мікро- рівнів. Так, до мезочинників [6] відносяться: специфіка та типаж організаційної культури; особливості організаційного розвитку закладу вищої освіти, в тому числі реалізація ним соціальних ініціатив у громаді. Щодо чинників мікрорівня [6], то варто їх об'єднати у дві групи: економіко-психологічні (досвід залучення до заходів університету щодо розвитку підприємницьких навичок; власний досвід підприємництва або ж родини; матеріальний статус родини / особистості; рівень ділової активності особистості), а також професійно-організаційні (вік; стать; спеціальність, за якою особистість навчається; залучення до соціальних проєктів).

Відтак, особливості змістовного наповнення структурних компонентів психологічної готовності особистості до соціального підприємництва, аналіз чинників впливу на них, також залучення до освітнього процесу представників ключових стейкхолдерів розвитку соціального підприємництва (держави, громади, бізнесу в співпраці з освітою), дозволяє окреслити перелік можливих партисипативних практик

формування психологічної готовності особистості до соціального підприємництва в університеті.

Аналіз мезочинників формування психологічної готовності до соціального підприємництва свідчить про потребу привнесення до стратегічних документів університету змін, які б стосувалися аспектів розвитку соціального підприємництва, орієнтирів закладу освіти на реалізацію соціальної місії («третьої місії») як осередку розвитку громади. Основним документом серед таких є Стратегія розвитку університету, що визначає місію та цілі закладу освіти, основні кроки до впровадження означених цілей, та запроваджується на період більше одного року. До цілей такої стратегії можуть бути додані питання, що стосуються соціального підприємництва, опрацювання його розвитку в університетському середовищі. Одночасно з цим, зважаючи на принципи організаційної автономії закладу вищої освіти, може бути запроваджене окреме положення про розвиток соціального підприємництва в університеті, яке деталізуватиме напрямки роботи освітньої установи в означеному питанні (освіта, наука, співпраця з громадами та інше). Важливим, на нашу думку, є відображення соціального орієнтиру діяльності університету в політиках та практиках корпоративних відносин. В організаційних політиках це може бути закріплено в положеннях / кодексах корпоративної культури. Практики ж будуть націлені на поліпшення та оптимізацію організаційної культури університету, специфіки його організаційного розвитку, що матиме своє відображення на усвідомленні цінності соціального підприємництва, необхідності його підтримки та залучення до ключових заходів стейкхолдерів та здобувачів освіти, налагодження їх соціальних та професійних взаємодій.

Щодо більш предметного опрацювання змістовного наповнення структурних компонентів психологічної готовності особистості до соціального підприємництва з огляду на партисипативні підходи до освітнього процесу, то варто згадати про запровадження навчальної дисципліни (обов'язкової чи вибіркової) для формування відповідних уявлень, цінностей та навичок реалізації основних етапів розвитку ідеї соціального підприємства [5]. При чому аспект партисипації передбачає залучення представників стейкхолдерів у ролі гостей лекторів, практиків для опрацювання тих чи інших теоретичних питань, реальних кейсів з досвіду соціального підприємництва в Україні.

Важливим напрямком формування психологічної готовності особистості до соціального підприємництва є заходи позааудиторної освіти. Серед таких варто виділити: тематичні психологічні тренінги,

сертифікатні програми з розвитку окремих соціально-підприємницьких якостей, менторські практики підтримки від представників стейкхолдерів, конкурси соціальних стартапів за активного залучення до підготовки та пітчінгу ідей потенційних інвесторів та бенефіціарів.

Таким чином, оглядовий аналіз партисипативних практик для формування психологічної готовності особистості до соціального підприємництва вказує на організаційно-стратегічні, освітні та поза-аудиторні заходи, що можуть бути реалізовані в університеті. Подальшого дослідження потребують аспекти змістовного наповнення та форматів проведення зазначених практик, визначення особливостей їх застосування з окремими цільовими аудиторіями, наприклад, з ветеранами та членами їх сімей.

Література:

1. Карамушка Л. М. Психологія управління : навч. посіб. К. : Міленіум, 2003. 344 с.
2. Нагорна Н. С. Дослідження понятійного контуру соціального підприємництва у вітчизняній та зарубіжній літературі. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2022. Т. 33(72). № 2. С. 97–103.
3. Нагорна Н. С. Міждисциплінарний зміст поняття «партисипація». *Проблеми сучасної психології*. 2022. № 3. С. 108–115.
4. Нагорна Н. С. Особливості психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва. *Психологічні студії*. 2024. № 1. С. 114–120.
5. Нагорна Н. С. Роль закладів вищої освіти у підготовці особистості до соціального підприємництва. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2023. № 4(30). С. 135–147.
6. Нагорна Н. С. Чинники психологічної готовності здобувачів освіти до соціального підприємництва. *Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 25 квітня 2024 р.). Чернігів : ПАУ, 2024. С. 446–449.
7. Сила Т. І. Соціальна робота для сталого розвитку: в пошуках спільних векторів. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. Чернігів : ЧНТУ. 2013. № 2(3). С. 74–84.
8. Guritno P. D., Suyono H., Pandowo M. H. C. Competency Model of Social Entrepreneurs: Learning from Successful Indonesian Social

Entrepreneurs. *International Journal of Research in Business and Social Science*. 2019. № 8(3). P. 94–110.

9. Nahorna N. Peculiarities of veterans' psychological training for social entrepreneurship. *Traditional and innovative scientific research: domestic and foreign experience* : scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. P. 286–315.

10. Vázquez-Parra J. C., Lindín-Soriano C., Cruz-Sandoval M., Carlos-Arroyo M. Social Entrepreneurship Intervention Methodology for the Scaling of Perceived Achievement of Social Entrepreneurship Competency and Complex Thinking. *Proceedings of the 15th International Conference on Computer Supported Education (CSEDU 2023)*. 2023. SCITEPRESS. Volume 2. P. 357–363.

11. Verbytska A., Nahorna N., Dyvnych H. Participatory Model of Social Entrepreneurship Development as a Determinant of Veterans' and their Family Members' Reintegration: Theoretical Framework. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Volume 10. Number 2. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”. P. 51–59.